

K Ü L Ö N F É L É K .

Józan Miklós 40 éves jubileuma. A Duna-Tiszamenti unitárius egyházkör október 8-án ünnepli Józan Miklós esperes, püspöki vikárius 40 éves papi működésének jubileumát. Részt kérünk ebből az ünneplésből mi is, habár országhatár választ el tőlük. Résztkérünk, mert Józan Miklós innen indult a lelkiismereti szabadság bölcsőjétől s a kolozsvári unitárius kollégiumon, a polgárdii parochián, az oxfordi Manchester College-n, a torokói papi állomáson keresztül jutott el mai állomására. 1902-ben alakult meg ez az egyházkör, melynek azóta esperese, a vidéki egyházakat évközben többször látogatja s ahol nincs pap, sátoros ünnepek második napján felváltva prédikál és urvacsorát oszt. Három izben volt Amerikában, hol felkeresve a munkatelepeket együtt imádkozott a kivándorolt székely munkásokkal. Az összeomlás után 1920-ban a hódmezővásárhelyi köri közgyűlés kezdeményezésére az egyházkör új szervezetet kap. Ennek értelmében igazgató-tanács alakult, melynek egyházi elnöke. 1927-től kezdve tagja a szintén ujonnan szervezett felsőháznak. Ezen a címen a vikáriatus Fejérmegyében Sárbogárdon egy 220 kat. hold területű birtokot kapott.

1920-ban segédlelkészi állás szerveztetett. 1923-ban amerikai és angol testvéreink menekült hivek gondozására és egyetemi ifjak internátusa céljára megvásárolják az unitárius Misszióházat, mely mellé szintén lelkészi állás szerveztetett. Azóta élénkebb egyháztársadalmi munka foly. A budapesti unitárius egyházközség megalapításának 50 éves fordulóján 1926-ban építőmunkája elismeréséül a Signum Laudis kormányzói kitüntetést kapta.

A 40 éves forduló alkalmas időpont arra, hogy megálljunk egy pillanatra s visszatekintsünk arra az értékes építő munkára,

melyet az ünnepelt végzett. Ez a munka rendezett, anyagilag biztos, békés és nyugalmas viszonyok között kezdődött, de rettenetes politikai, lelki és erkölcsi konvulziók között folytatódott. Ezekben az infernális időkben emberül állta a hű pásztor hivatását. S minden külső ünneplés és elismerés mellett legszebb jutalom — úgy gondoljuk — a hiven teljesített kötelesség megnyugtató és felemelő tudata. A Keresztény Magvető írói és olvasói igaz örömmel küldik üdvözlőlevelüket s kívánják tiszta lélekből, hogy még hosszú éveken át derült lelki nyugalomban és jó egészségben munkálhasson Istenországa építésén.

Szervezeti törvény reformja. A Dr. Ferenczy főgondnok elnöklete alatt a reformjavaslat elkészítésére kiküldött bizottság a várakozásnak megfelelő időn belül elkészítette a valóban érdemes nagy szervezeti törvény javaslatát. E hatalmas tárgyismeretet, minden oldalú körültekintést, és egységes szövegezést kívánó javaslat a várakozásnak nemcsak mindenekben megfelelő, de azt felülmuló érdemes és értékes munka. Közel 100 oldalra terjedő szövegezésében és mindezeket felvilágosító és részletes indoklásával a teljes elismerést érdemelte ki.

A javaslat érdemével ez uttal nem foglalkozhatunk, arra később fogunk reátérni, de már ez uttal ki kell emelnünk azt a nagyjelentőségű irányzatot, hogy az egyházkörök középfoku hatóságát törekszik kiépíteni s ez által nemcsak decentralizálni, de a központi kormányzást is tehermentesíteni.

Az elnökség a beérkezett javaslatot nyomban sokszorosította s azt az E. K. Tanács tagjainak megküldötte, hogy a legközelebbi tanácsülésig annak tagjai áttekinthessék.

Az E. K. Tanács szept. 21-én tartott ülésén foglalkozott a javaslattal, mikor is annak irányelveit és tartalmát általánosságban magáévá tette és úgy a bizottság tagjainak, mint különösen az azt szövegező elnökének osztatlan elismerését és hálás köszönetét fejezte ki.

S egyben elhatározta, hogy a javaslat indoklásával együtt késedelem nélkül megküldessék az egyházköröknek annak mielőbbi érdemleges tárgyalása és netáni módosító javaslataiknak lehetőleg még a tél folyamán való beterjesztése végett.

Mínthogy pedig a javaslat szövege pár kérdésben eltér a bizottság által tartott teljes ülés többségének álláspontjától, elha-

tározta a bizottsági jegyzőkönyv vonatkozó részének a szétküldendő javaslat mellé csatolását is, hogy az egyházkörök teljes áttekintéssel nyilváníthassák véleményeiket.

Részünkről megnyugvással emeljük ki, hogy a bizottság egyhangú megállapítással szerencsés módon találta meg a képviseleti jog határainak kiszélesítését és a történelmi múlt értékeinek korszerű megmentése határvonalait és gyakorlati alkalmazását.

Midőn örömmel és megnyugvással emlékezünk meg e történelmi jelentőségű eseményről, egyben jelezzük, hogy a javaslat érdemleges méltatására is még kiterjeszkedni fogunk.

A székelyudvarhelyi unitárius egyházközség ünnepe. Szép és nagy érdeklődés között lefolyt ünnepe volt a székelyudvarhelyi egyházközségnek f. év szept. 3-án, amikor megalkulásának 60-ik és temploma építésének 25-ik évfordulóját ünnepelte. D. e. 11 órára a Pákei Lajos által tervezett és Fekete Béni építészünk által épített gyönyörű templom, amelyet ujabban villanyvilágítással is felszereltek, zsufolásig megtelt a helybeli és vidéki közönséggel. Az ünnepély istentisztelettel kezdődött, amelyen a gyülekezet éneke után magasszárnyalásu alkalmi imádságot Lőrinczi István, ny. vallástanár mondott, mint aki a kénoszékelyudvarhelyi társ egyházközségeknek egyik lelkésze volt. Halnagyi Samuné urnő, Tompa Lászlóné szakavatott zongorakisérete mellett bájos énekével emelte a vallásos áhitatot. Vári Albert, mint az önállóvá lett székelyudvarhelyi egyházközség első lelkésze, kinek papsága alatt épült a templom, a 84. Zsolt. 2—5 v. alapján ünnepi beszédet mondott. Barra Gizike Vári Domokosnak alkalmi költeményét szavalta el nagy tetszés mellett. Sigmond József helybeli lelkész az egyházközség és a templom történetét olvasta fel. Végül dr. Boros György püspök áldotta meg a templomot és a gyülekezetet s keresztelt meg egy kis gyermeket azzal a tömör ezüst keresztelő készlettel, melyet Bakóczi Károly ajándékozott elhunyt neje: Kilyéni Erzsébet emlékére. Az istentiszteletet a gyülekezet éneke zárta be.

Este 8 órakor, a szépen kivilágított templomban, nagyszámu gyülekezet részvételével szépen sikerült ünnepély volt, amelyen a gyülekezet éneke után imádságot mondott Balázs András esperes; dr. Ferenczi Géza főgondnok megnyitót mondott, amelyben történelmi adatokkal alátámasztva kifejtette, hogy a székely-

udvarhelyi egyházközség keletkezését még a XVI. sz. végén vagy a XVII. elején, a h. szentpáli Kornisok idejében kell keresnünk s ezelőtt 60 évvel csak újraalakulásról lehet szó. Deák Berta saját alkalmi költeményét adta elő meleg érzéssel. Dr. Varga Béla „A lelki válság és a vallás jövője” címen tartott mélyen szántó felolvasást. Puksáné, Boros Irén, Tompa Lászlóné orgonakiséréte mellett, a tőle megszokott művészettel énekelt elragadóan. Kelemen Imre oklándi lelkész Reményik verseket szavalt nagy megértéssel. A Székely Dalegylet pedig művészi darabok előadásával gyönyörködtette a közönséget. Gyülekezeti ének zárta be a szép ünnepélyt. Mi azzal a megnyugtató tudattal távoztunk a székely anyavárosból, hogy ott a jól megalapozott unitárius egyházközség a fejlődésnek azon az útján van, amelyen sok sikert és dicsőséget hozhat egyházunkra. Adja Isten, hogy úgy legyen!

Humanista manifesztum. Ilyen címen közölt egy cikket a Christian Register, az amerikai unitárius társulat legfontosabb sajtószerve pár hónappal ezelőtt. A manifesztum alatt körülbelül 40 aláírást van, amelyek között 8 unitárius lelkész aláírása is ott található.

A manifesztum, amely 15 §-ból áll, a többek között azt tartalmazza, hogy a humanizmus szerint a modern tudomány álláspontján elfogadhatatlan egy természetfölötti lény létezésében való hit és hogy az imádság régi módi szokása helyett a vallásos érzület a személyes élet fokozott formájában és a szociális jóllét előmozdításában kell, hogy kifejezésre jusson.

Még egyebek is vannak ebben a manifesztumban, de nem akarok közölni többet belőle, nehogy úgy járjon e folyóirat szerkesztője, mint az angol unitáriusok legnagyobb sajtóorganumának, az Inquirer-nek a szerkesztője, aki azért, mert a manifesztum szövegét egész terjedelmében leközölte megjegyzés nélkül, súlyos kritikában részesült a lap olvasói részéről és hibáztatták, hogy olyan sok helyet adott ennek a cseppet sem épületes manifesztumnak.

Örömmel kell megállapítanunk, hogy az Inquirer hasábjain éles tiltakozások jelentek meg az „unitárius kereszténység” nevében a manifesztum ellen. Ezek között legjelentékenyebb a jun. 17.-i számban megjelent tiltakozás, több aláírással, az élen MacLachlan nevével, aki a manchesteri unitárius theologia derék igazgatója. Tiltakoznak a történelmi angol unitarizmus nevében az ellen, hogy hasonló szellemű sajtóközlemény lapjukban megjelenhessék. Mac-

Lachlannak külön cikke is van ezen a címen: Unitáriusok-e ők? Egy másik felszólaló pedig különösnek tartja, hogy papok irnak alá olyan manifesztumot, amely atheista és az imádságot elveti. „Bárkinek meghallgatom szívesen a véleményét, akármilyen az, — mondja a cikkíró, — de hogy az Isten és az imádság ellen nyilatkozzanak azok, akik azt a hivatást választották, hogy „az imádságnak házában” imádkozzanak Istenhez, ezt képtelenségnek tartom. Vajjon meggondolták-e, mit csinálnak?!“

Hát ezt igazán mi sem tudjuk megérteni. A humanista mozgalom még ez idő szerint törpe kisebbség az amerikai unitáriusok kebelében, habár, sajnos, olyan nevekkel ékeskedik, mint Fagginger-Auer professzor, akinek neve vezet az aláírások élén. Channing és Parker — úgy látszik — sokak előtt feledésbe ment s a rosszféle liberalizmus már az egeket ostromolja. Ez a humanizmus már se nem vallás, se nem kereszténység, hanem közönséges, durva materializmus, mint az Inquirer igen helyesen megjegyzi.

A szabadelvű kereszténység és vallásszabadság nemzetközi társulatának évnegyedenként közzétett híradója szintén megemlíti 1933. március—augusztusi számában a manifesztumot, mint a liberálisok egy csoportjának tipikusan amerikai megnyilatkozását. Kijelenti, hogy nem kritizálja és nem veszi észre, hogy ennek a manifesztumnak sem a kereszténységhez, sem a valláshoz nincs semmi köze. Szükségesnek tartja mégis a főbb pontokat közölni. Ennek a nemzetközi társulatnak mi is, mint egyház s egyesek is tagjai, akik évi tagdíjat fizetnek. Sajnálatos, hogy a titkár ur megjegyzés nélkül hozza a manifesztum főbb pontjait, mint „érdekes” olvasmányt. Ugy látszik, hogy a Társulat titkársága súlyos fogalomzavarban szenved a szabad *kereszténységek* és a *vallás* szabadságot illetőleg, amiről nagyon hasznos volna felvilágosítani. Ahelyett, hogy a kereszténységen kívül (mohamedán—zsidó) keresnék a kapcsolatokat, jó volna, ha tisztába jönnének első sorban a szabadelvű kereszténység fogalmával. Rade Márton, Otto Rudolf, Niebergall (†), Hermelinck, Baumgarten s a többi európai tudós theologusok nehezen fogják elfogadni a liberalizmusnak azt az üres és szétfolyó értelmezését, amelyet az amerikai humanisták képviselnek. Pedig ezek az urak ott voltak a prágai kongresszuson s annak javát és súlyát ők adták. De nem fogadjuk el mi sem s ha a nemzetközi társulat minket tagjainak óhajt tekinteni, kívánatos volna, hogy tisz-

tázza álláspontját, mert a zavaros koncepciók csak ártnak az ügy érdemének és értékének.

Kérdjük, hogy vajjon nem volna-e helyes a mi egyházunknak, amely a legrégebb unitárius egyház, ezzel a manifesztummal kapcsolatban felhívni az amerikaiak figyelmét az unitárius gondolat megőrzésére s óvást emelni a Dávid Ferenc, Channing—Parker—Martineau örökségével való azon könnyelmű játék ellen, amelyet egyes amerikai humanisták üznek az unitarizmus kebelén belül. Szorongó érzéssel kell arra is gondolnunk, hogy nekünk ifjaink, papnövendékeink mennek Amerikába, ahol esetleg ahelyett, hogy komoly dolgokkal foglalkoznának, humanista mentalitással fognak visszatérni. Willbur ur, véletlenül épen akkor, amikor ezek a humanista viták folytak, de ettől függetlenül, egy beszélgetésünk során élesen a szemembe nézett, mintha át akart volna látni rajtam, azt kérdezte, mondjam meg őszintén, hogy van-e valami haszon abból, hogy az önök ifjai hozzánk jöjjenek tanulni?! A kérdés nagyon meglepett s azt a benyomást keltette bennem, hogy ő benne, aki jól ismeri a mi történelmünket, mai helyzetünket és hitfelfogásunkat, ugyanazok az aggodalmak élnek, ha más előzmények alapján is, mint amelyek bennem a humanista manifesztum óta támadtak. Ugy látszik, hogy a liberalizmusuk megvannak a maga nagy hátrányai s ha tulságba megy és elvesziti a talajt lábai alól, a pusztulásnak és szétesésnek egyengeti az útját. A humanista manifesztum szomorú bizonyítványa ennek. — *Varga Béla.*

Pauler Ákos. (1877—1933.) F. év július 1-én kísérték utolsó útjára a Magyar Tud. Akadémia előcsarnokából Pauler Ákos dr.-t, a budapesti egyetem nagyhirű filozofia tanárát. Egyetemi tanári pályáját Kolozsvárt kezdette meg, mint Böhm Károly utóda s akkori papnövendékeink egy része még emlékezhetik komoly és nagystilusú egyéniségére, vonzó, tanulságos előadásaira. Elsőrangú tudós, aki kizárólag hivatásának élt s egész életét a tudomány oltárára tette. Magas erkölcsi álláspont és kiváló szellemi erő jellemezték ezt a minden tekintetben kivételes embert, aki a filozófus tökéletesnek mondható mintaképét alakította ki magában. Elmélyedő, az élet kicsinységei fölé emelkedő, puritán lélek, aki Böhm Károlylyal együtt a magyar filozófiai irodalom klasszikusának mondható. A két nagy magyar bölcselő álláspontja és kiindulása más. — Böhm Károly „Az ember és világa“ c. munkájában fejt ki rend-

szerét. A mint a mű címe is mutatja, az emberi megismerés szempontjából tárgyalja és lélektanilag is megalapozza elgondolásait, amelyek az érték fogalmának megállapításaiban érik el fejlődésük tetőpontját. Paulert ezzel szemben az igazságnak az emberi megismeréstől független alkata, a valóság magvát alkotó végső elvek objektív mibenléte és összefüggése érdekli. Logikájában (1925) és a Logikai alapelvek elméletében c. művében mesteri módon jut kifejezésre tudományos álláspontja. Népszerűbb műve a „Bevezetés a filozófiába, amely a filozófia egyes disciplínáinak (Erkölcstan, esztétika, ismerettan stb.) problémáit tárgyalja főbb vonásaiban. Ebben a művében is mindenütt szembetűnik a szerző eredeti álláspontja. Munkásságára a koronát metafizikája tette volna reá, amelyen mintegy hét éve dolgozott. Nem tudjuk, mennyire készült el e mű, de nagy kár lenne, ha nem volna annyira készen, hogy kiadható legyen. E sorok írójának gyakran említette, hogy nem siet vele, mert alapos munkát akar végezni. E nagy munka közepette ragadta el a halál váratlanul, pótolhatatlan veszteségére a tudományoknak s mindazoknak, akik fényes szellemének áldásait s baráti szívének melegségét és nemes egyszerűségét élvezhették. Vele kihalt férfiágon a Pauler-család, amely egy kiváló jogtanárt és minisztert, (Pauler Tivadar), egy nagy történetírót (Pauler Gyula) és őt adta a magyar irodalomnak és közéletnek. Legyen áldott emlékezete. — *Varga Béla.*

Brassó. Brassói egyházközségünkben évek óta folynak a templomépítési mozgalmak. Valóban bármilyen súlyos gazdasági viszonyok közé jutottunk, de ennek a mozgalomnak szünetelni egy pillanatra sem szabad. Brassó földrajzi fekvésénél, kulturális és gazdasági helyzeténél fogva olyan gócpont, hogy az föltétlenül megköveteli egy unitárius templom építését. Brassóban és környékén élő unitáriusok lélekszáma ma is megközelíti a 2000-et. Ez a szám állandóan emelkedik a beköltözések folytán. Kovács Lajos lelkész nagy buzgóságot fejt ki a hivek összetartása és megtartása érdekében. De mégis a templom az, ami az egyházi élet középpontja s a szétszórta élő hivek közös gyülekezeti helye. Ez fokozza az összetartást, a testvéries érzést és a hitbuzgóságot. De nemcsak egyházi, hanem nemzeti szempontból is óriási jelentőségű a brassói templom ügye.

Ez a mozgalom ujabban nagy lépéssel haladt előre. A vá-

ros egy igen szép és a célra kiválóan alkalmas helyet adott, amelyen záros határidőn belül fel kell építeni a külső viszonyoknak is megfelelő templomot. Az egyházközség készítettett Koós Károly közismert tervező mérnökkel egy nagyszabású tervet, amelyet a város is kisebb átalakítások után elfogadott. Alkalmunk volt a tervet megtekinteni. Valóban, ha az megvalósítható lenne, díszére és dicsőségére válna brassói egyházközségünknek. De ez így akkora költséget tételez föl, amelyet ez az egyházközség a jelen körülmények között meg nem bír, ha csak valamely külső segítséget nem kap, De ha ezen tervet nem is tudná megvalósítani, amely egy hatalmas bérházzal kombinálja a templomot, belőle legalább a templom és egy lelkészi lakás multhatatlanul megépítendő. Még ez is fölülmulja az egyházközség teherbíró képességét. Azért bármennyire is le vagyunk szegényedve, bármilyen súlyos terheket kell hordoznunk, a brassói templomépítés ügyét mindnyájunknak szíven kell hordoznunk, s Kovács Lajos lelkésznek és az egyházközségnek erkölcsi és anyagi támogatására kell sietnünk, hogy a Cenk aljában minél előbb felépüljön a templom az egy Isten dicsőségére.

Női gazdasági tanfolyam. Székelykeresztúron a nyár folyamán az unitárius gazdasági iskolával kapcsolatban 1 hónapos női gazdasági tanfolyam volt, amelyen 59 nő vett részt, akik közül 32 unitárius volt. Ez a tanfolyam is egy újabb jele annak, hogy egyházunk vezetősége a székelység gazdasági talpraállítását szíven viseli s azt a rendelkezése alatt álló eszközökkel előmozdítani igyekszik. A tanfolyamon résztvevő nők: lányok és asszonyok sokat láttak és tanultak s nagy elragadtatással beszélnek a tanfolyam vezetőiről és előadóiról. Hisszük, hogy szerzett ismereteiket és tapasztalataikat népünk szélesebb rétegeiben is értékesíteni fogják.

Beiratkozások tanintézetekbe. Teol. Akadémia 4 évfolyamára a folyó isk. évre beiratkozott 24 növendék, akik közül 3 leány. Kolozsvári főgimnáziumban a beiratkozottak száma 177, kik közül 124 unitárius. Székelykeresztúri főgimnáziumunkban 171 növendék van, akik közül 103 unitárius. A kolozsvári főgimnáziummal kapcsolatos elemi iskola 4 osztályában van 67 tanuló, akik közül 38 unitárius. A kolozsvári leányotthonban van 42 növendék, akik közül unitárius 31.

A Magyar Unitáriusok Története képekben c. műnek a kiadását vette tervbe a Budapesti Unitárius Könyvtár, amely műhöz az anyaggyűjtést már meg is kezdette. Az eddig megjelent unitárius tárgyú könyveket (arckép, templom, iskola, papi v. tanítói lak, kulturház és más történelmi emlék, temető stb.) gyűjtik itt össze, lehetőleg mindenikhez rövid leírást adva. — Szeretettel kéri a Kedves Olvasót, hogy átérezve ennek a műnek szükségét, annak minél teljesebbé tétele céljából ebben a nehéz munkában támogassa és ilyen tárgyú képeit (képes tevelezőlapon v. más rajzban) beküldeni sziveskedjék, ha lehet közölve a képhez tartozó rövid szöveget is. *Arcképnél*: szül. és halál. év, leg-rövidebb életrajz v. hivatkozás arra, hogy az hol található. *Épület-nél*: építési év, renoválási év, ha lehet alaprajz is. *Szószerk, orgona, v. más belsőfelvétel*. Ilyen tárgyú képeket aki beküld, a műben jelezni fogják a szives támogatást. Ha kölcsön kapnak ilyen anyagot, azt a mű megjelenése után köszönettel visszaszármaztatják. Ha pedig csak figyelmeztetést is kapnak ilyen tartalmu cikkeknek a forrására, (hogy t. i. hol található) azt is hálás köszönettel veszik. *Cim*: Unitárius Könyvtár, Budapest, V. ker. Kórház-u, 4. sz. I. em.

A lelkeszi kongrua ügye. Az unitárius lelkeszek az állami költségvetés egybeállításával kapcsolatosan a legmostohább elbánásban részesültek, amennyiben kongruájukat olyan minimális összegben állapították meg, amely megélhetésüket lehetetlenné teszi s különösen családos és gyermekeket taníttató lelkeszeinket anyagi csődbe juttatta. Az egyház vezetősége minden tőle telhető eszközt és módot felhasznált, hogy ezt a sérelmet orvosolja vagy legalább enyhítse. Azonban minden fáradozása sikertelen maradt. Az illetékes körök az unitáriusok lélekszámának kevés voltával magyarázzák s ezen szenved hajótörést minden igyekezet. Az egyetemes lelkesz körnek f. évi aug. 9. és 10.-én tartott közgyűlésében lelkeszeink is feljajdultak a méltánytalan és igazságtalan elbánás miatt s elhatározták, hogy memorandummal fordulnak a miniszteriumhoz s kériük ügyük méltányos rendezését. Ezt a memorandumot szept. 21.-én tartott ülésében tárgyalta az E. K. T. s elhatározta, hogy felkéri Abrudbányai Ede kamarai képviselő és Lőrinczi Dénes bukaresti lelkesz fiait, hogy azt sürgősen illetékes helyére juttatva, személyesen is járjanak el, hogy ez az ügy kedvező megoldást nyerjen.

A magyarországi unitáriusok kulturnívóját jellemzi a következő kimutatás, melyet az 1920 évi statisztikai adatok alapján a Prot. Almanachban közöl dr. Csiki Gábor.

	Irti és olvasni tud %	Középiskolát végzett %	Felsőbb isk. végzett %	Szellemi pályán van %
Unitáriusok közül	86—	7·21	6·17	7·4
Evangelikusok „	83·34	1·94	1·31	2·0
Reformátusok „	77·83	1·12	0·73	1·2
Róm. kath. „	74·79	1·40	0·73	1·4
Egyéb kereszté. „	73·34	1·70	2·10	—
Görög kath. „	61·63	0·88	0·42	0·9

Pályázati hirdetés. Az Unitárius Egyetemes Lelkészkör, Méltóságos és Főtisztelendő dr. Boros György unitárius püspök ur adományából a következő pályázatot tüzi ki: *Utmutató* irandó *Hitünk és hiveink védelme* érdekében. Határidő 1934. május 1. Az Utmutató lelkészek részére irandó egyházvédelmi és missiói céllal a kívülről jövő támadásokkal szemben. Pályadíj 1000 leu. A pályamunkák géppel, vagy idegen kézírással, jelíges levéllel adandók be a püspöki hivatalhoz. A dolgozatok a bírálattal együtt az 1934. évi lelkészköri közgyűlés elé terjesztetnek megvitatás és végleges megállapítás végett. Székelykeresztur, 1933. augusztus 9—10. Csifó Salamon lelk. köri elnök, Fekete Lajos lelk. köri jegyző.

A templomi művészet elfajulása ellen. Az osztrák kath. püspöki kar felemelte tiltakozó szavát a templomokban előforduló művészeti visszaélések ellen. A templomokban alkalmazott művészet minden esetben valamely vallásos gondolatnak szimbolikus kifejezése, ami kivételes művészi tehetséget tételez fel. Ennek a művészetnek nem az a feladata, hogy talányokat adjon fel, hanem az, hogy építsen és emeljen s a lelkeket a „tökéletes és időnfelüli“ ideálok világába ragadja. Ebből a szempontból elítéli a püspöki kar a templomokban a profán realizmust, naturalizmust és szubjektívizmust. Éppen így elítéli a gyárilag előállított tömegcikknek az alkalmazását, amelyek építés helyett elriasztanak a templomtól. Különösen figyelembe ajánlja az oltárdíszítéseket, nehogy ez által az oltár építészeti szépsége vagy a liturgikus cselekmény háttérbe szoruljon. Inkább semmit se vigyünk a templomokba, mint gipszfigurákat, viaszbabákat és olajnyomatokat. Hogy valaki az egyházművészetnek igazi munkása legyen, oda nem elég magában a tehetség, hanem szükséges „egészséges vallásos érzés, ami csak meggyőződéses hitből,

praktikus, az egyházzal együttélő kereszténységből fakad." Ezért javasolják, hogy minden egyházmegye állítson fel „művészeti tanácsot”, amelynek a tanácsadás mellett a közvetítés is szerepe lenne.

Tanév-megnyitás. Az 1933—34. iskolai évre a Teológiai Akadémia ünnepélyes megnyitása október 1.-én volt, mely alkalommal egyházi ének után imádságot mondott dr. Varga Béla. Felolvasott dr. Kiss Elek tanár. A tanévet megnyitotta Csifó Salamon dekán. Dr. Gál Kelemen isk. f. ü. gondnok az Akadémia legközelebbi feladatairól értekezett. A Püspök Úr pedig lelkes, buzdító szavakat intézett az ifjúsághoz és a tanári karhoz. — A kolozsvári főgimnázium megnyitása szept. 15.-én történt, amikor az ifjúság éneke után imádkozott Vári Albert. Gálffy Zsigmond igazgató megnyitó beszédében üdvözölte Lőrinczi Zoltán és László Tihámér új tanárokat. Dr. Ferencz József f. ü. gondnok üdvöző beszédet mondott. A Püspök Úr buzdító beszéde és egyházi ének zárta be az ünnepélyt.

A műveltség öt jegye. Nicholas Murray Butler, a new-yorki Columbia-egyetem tanára, a műveltségnek a következő öt jellemző sajátosságát állapította meg: 1. Az anyanyelv használatában való helyesség és pontosság. 2. Kifinomodott, szelid modor, amely a gondolkodás és cselekvés megszilárdult szokásainak eredménye. 3. Az elmélyedés képessége és szokása. 4. A szellemi fejlődés képessége. 5. A hatékonyság, vagyis a cselekvés képessége.

A kapitalizmus válsága. A kapitalizmus válságáról dr. Ravasz László a dunamelléki ref. egyházkerület közgyűlésén ezeket mondotta: „A nagy háboru százados premisszáknak következménye volt, de magának a háborunak következményeit még csak most kezdjük el levonni a kapitalizmus válságában. E válság oka az, hogy a kapitalizmus nem tudott elég becsületet lenni és ennek a levét issza meg. Gyáva a tőke, fél az élettől s ezért fenyegeti a halál. Amelyik tőke nem mer hitellé átváltozni és ezen a réven nem foglalkoztat és nem táplál millió dolgos kezét és nem termel egyenletes, igazságos és mindenkihez eljutó módon, öngyilkosságot követ el. Az a tőke, amely visszahúzódik az élet nagy körforgásából, olyasmire vállalkozik, mintha a szív azzal akarná megmenteni magát, hogy egyidőre visszatartaná a vért a szervezetből. Ez nem menekülés, ez a szív benuváása. A gazdasági életből kivont tőke papírrá, pénzzé, arannyá csapódik le, páncélszekrényekben és harisnyaszárakban helyezkedik el s ezáltal értékének parányi részére zsugorodik össze, mert a tőke a kiterjeszkedésben él és összehuzódása által hal meg.

A kapitalizmusnak egy etikai revíziója, mondjuk ezzel a szóval, bátor és gyökeres reformációja az, amit kívánunk, mert enélkül szét hull egész gazdasági rendszerünk, nem azért, mert önmagában rossz volt, hanem azért, mert mi voltunk rosszak“.

Az Unitárius Irodalmi Társaság választmányi ülése. Az Unitárius Irodalmi Társaság szeptember 23 án délután Dr. Ferenczy Géza főgondnok elnökle mellett választmányi ülést tartott, amelyen megjelent Főt. Püspök ur és a választmány számos tagja. Dr. Ferenczy Géza elnöki megnyitója után Vári Albert előterjesztésére a választmány 5000 leu segílyt szavazott meg Szentmártoni Kálmánnak, az Unitárius Irodalmi Társaság pályázatán jutalmat nyert „János Zsigmond élet- és jellemrajza“ című munkája kiadási költségeire. Józan Miklós budapesti püspöki vikárius 40 éves szolgálati jubileuma alkalmából a Társaság választmánya meleghangon emlékezett meg Józan egyházi és irodalmi munkásságáról s elhatározta, hogy átíratban is köszönteni fogja a kiváló egyházi férfit és unitárius költőt az évfordulóval kapcsolatban. Egyben felkérte Dr. Gál Kelemen alelnököt, hogy a jubileumi ünnepélyen személyesen is fejezze ki a Társaság üdvözlét. Ugyancsak köszönetet mondott a választmány dr. Tóth György kúriai bírónak a „Keresztény Magvető“ érdekében kifejtett munkásságáért. Elhatározta ezeken kívül a választmány, hogy elkészíteti a Keresztény Magvető tárgymutatóját; a nagyobb mennyiségben levő régi példányokból a bukaresti új egyházközségnek ingyenes példányokat ad, valamint, hogy az őszi Főtanács idején közgyűlést és felolvasó ülést, a tél folyamán pedig előadás sorozatot tart. *(snl.)*

A szónoklat titka. Eötvös Károly, aki maga is egyik legnagyobb magyar szónok volt, a szónoklat titkáról ezeket mondja: „Sarátságos hatalom a szónoklat. Olyan alkotmány ez, melyhez a tudomány, a szinpad, a költészet, az egyéniség és a véletlen adja az anyagot s amelyben mindez csudálatos vegyületekben van együtt s versenyez az egymás felett való uralásért. E verseny, e soha ej nem dönthető verseny az, mely a szószéknek titkát képezi s hatalmát alkotja.

A tudomány tulsulya értekezéssé, a szinpad tulsulya színjátékká, a költészet tulsulya képzelődéssé, az egyéniség tulsulya társalgássá s a véletlen tulsulya adomázássá teszi a szónoklatot.

Pedig a szónoklat egyik se és valamennyi. Kevesebb, mint akár-melyik s több, mint mindegyik összevéve.

Gondolat, mely lángol; szenvedély, mely gondolkodik; egyéniség, mely eszmévé magasztosul; költészet az önérdek szolgáltatában s önérdek, mely a világot öleli magához. Visszanéz a múltba, előretekint a jövőbe s szeme mégis mindig a jelenen függ. Ismeri a történetet, a tudomány érveit, az erények és bűnök vonzóerejét, a természet szépségeit, a vallásnak titkait és nagyon ismeri az emberek gyengeségeit. Eszközeiben nem válogat, vagyis mindig azokat választja, melyek a célra biztosan vezetnek. Ha a magasság nem elég, a poklot hívja segítségül. A földön és a föld alatt levő hatalmak között a legnagyobb hatalom. De csak akkor, ha sikert arat. Ha sikert nem arat: elveszett, eltűnt, mintha soha nem is történt volna. Gúny, vagy közöny és feledés-moha nyomban eltemeti.

A szószék gyakran azt a hatást gyakorolja a szólóra, melyet a mámorító italok gyakorolnak. A szónok agyában a gondolat gondolatot kerget, eszmék gyúlnak ki s tűnnek el nagy hirtelen; képeket rajzol, miként az álom; költészetet teremt, miként az ifjuság; szenvedélyeket kelt, mint a gyűlölet, szerelem, bosszu, csatariadás, örülség s vallási düh. Szerencsés ember, ki a szószéken komoly, nyugodt, a fontolgató értelemnek s a teljes öntudatnak ura. Még szerencsésebb, ki ezen felül ura önmagának, birtokosa az emberek és világ titkainak s ki az önbizalom és önérzet rendíthetetlen alapjáról mosolyogva beszél a mindenséggel.“ (ANázárénusok 137—138 l.)

Gyászhir. *Szolga Lilike*, Dr. Szolga Ferenc és neje Jakabházy Ilona leánya, életének 25-ik évében, hosszas betegség után, szeptember 13-án Sz. Keresztúron meghalt. A beteg édesanyának egy évtized óta gondos és hűséges ápolóját, az édesapának megtartó hitét, bizó reménységét, testvéreinek gondozóját s a családnak napsugarát vette magához a mindeneket tudó, jó Isten, aki egyedül adhat enyhületet a veszteség fájdalmában megtört sziveknek. Mi őszinte részvétellel osztozunk a sokszorosán meglátogatott család bánatában s Istentől erőt kérünk ez újabb csapás elhordozására.

Nyilvános nyugtázás.

Nyilvános nyugtázás a Keresztény Magvetőre az utolsó nyugtázás óta történt befizetésekről.

Csifó Salamon (1932) 100, Mózes Károly (1933) 300, Benkő Árpád (hátr.) 400, Bartók Endre (hátr.) 100, Gvidó Béla 50, Pál Tamás 50, Péterffy Mihály 50, Székely Tihamér 50, Mátyus Gergely 50, Orbók Gyula 50, Fülöp Zoltán 50, Halmágyi János 50, Csongvai Lajos 50, Máté Zsigmond 50, Pethő Kálmán 50, Keresztesi Dénes 50, Pap Gyula 50, Bölöni Vilmos 50, Antónia Mihály 50, Bencédi Pál 50, Török Mihály 50, Szász Dénes 50, Ekárt Andor 50, Pap Zsigmond 50, Katona Ferenc 50, Sigmund József Gagy 50, Lőrinczi Domokos 50, Pálfi Árpád 50, Páll Dénes Zsákod 50, Lőrinczy László 50, Páll Dénes Siménfalva 50, Török Elek 50, Péter Ödön 50, Végh Béni 50, Lőfi Ödön 50, Kovács Imre 50, Benedek Gábor 50, Taar Géza 50, Székely Kelemen 50, Gáll Mózes 50, Ütő Béla 50, Kisgyörgy Imre 50, Fazakas Béla 50, Nagy Dénes 50, Biró István 50, Weress Béla 50, Gálfi András 50, Dr. Szathmári Miklós 50, Lőrinczy Dénes esp. 50, Gáll Gyula 50, Pataki András 50, Nagy Domokos 50, Lőrinczy Dénes Bukurest 50, Id. Kádár Lajos 100, Bálint Albert 50, Simén Domokos 50, Vári Domokos 50, Bedő Miklós 65, Kövári Jakab 50, Fazakas Jenő 50, Balázs András 50, Sigmund József Udvarhely 50, Báró József 50, Nagy Béla Muzsna 50, előbbieik 1933. évre fizettek az 1933. június havi kongruából, továbbá fizettek hátralék címen szintén a f. év június havi kongruából Biró Izsák 100, Benedek Mihály 100, Kozma Zoltán 200, Lukács Sándor 100, László Balázs 200, Katona József 100, Kovács Lajos 150, Barabás Béla 100, Ifj. Kádár Lajos 100, Gombási János 100, Fikker János 100, Bencédi Domokos 100, Kiss Sándor 100, Zoltán Sándor 50, Barabás Béla 200, Székelyudvarhely 200, Benkő Árpád 400. Az 1933. július havi kongruából fizettek 1933. évre Végh Benjamin 50, Lőfi Ödön 50, Kovács Lajos 50, Kovács Imre 50, Benedek Gábor 50, Taar Géza 50, Székely Kelemen 50, Gál Mózes 50, Ütő Béla 50, Kelemen István 50, Kisgyörgy Imre 50, Gvidó Béla 50, Pál Tamás 50, Péterffy

Mihály 50, Székely Tihamér 50, Mátyus Gergely 50, Orbók Gyula 50, Fülöp Zoltán 50, Halmágyi János 50, Csongvai Lajos 50, Máthé Zsigmond 50, Pethő Kálmán 50, Keresztesi Dénes 50, Pap Gyula 50, Bedő Árpád 50, Bencédi Pál 50, Török Mihály 50, Szász Dénes 50, Ekárt Andor 50, Pap Zsigmond 50, Katona Ferenc 50, Zsigmond József 50, Lőrinczy Domokos 50, Pálfi Árpád 50, Páll Dénes Zsákod 50, Lőrinczy László 50, Páll Dénes Siménfalva 50, Török Elek 50, Péter Ödön 50, Bálint Albert 50, Simén Domokos 50, Zoltán Sándor 50, Vári Domokos 50, Bedő Miklós 50, Kövári Jakab 50, Fazakas Jenő 50, Balázs András 50, Nagy Béla Muzsna 50, Sigmond József 50, Báró József 50, Fazakas Béla 50, Nagy Dénes 50, Biró István 50, Fikker János 50, Major Sándor 50, Weres Béla 50, Árkosi Tamás 50, Gálffi András 50, Dr. Szathmáry Miklós 50, Lőrinczy Dénes esp. 50, Gál Gyula 50, Pataki András 50, Nagy Domokos 50, Lőrinczy Dénes 50, szintén az 1933. júliusi kongruából hátralékba fizettek, Barabás Béla 100, Ifj. Kádár Lajos 100, Bartók Endre 100, Biró Izsák 100, Benedek Mihály 100, Kozma Zoltán 200, László Balázs 200, Katona József 200, Gombási János 100, Bencédi Domokos 100, Székelyderzs 200, dr. Abrudbányay Géza hátr. 200, Pap László 1832-re 200 L. Barabás István Bpest 50 pengő.

Kolozsvárt, 1933. augusztus hó 24.

Tisztelettel kérem a hátralékok befizetését és a f. évi előfizetési díjakat.

Hadházy Sándor,
pénztárnok.